

14.9.2022

VN/12272/2022

Kommunstyrelsen (exkl. Landskapet Åland)

Riksdagsvalet 2023: Bestämmande av röstningsställena och meddelande av deras uppgifter, användning av valdatasystemet, valmaterial och övrig information om valet

Nästa allmänna val är riksdagsvalet som förrättas **söndagen den 2 april 2023**. Förhandsröstning ordnas i hemlandet 22–28.3.2023 (sju dagar från onsdag till tisdag) och utomlands 22–25.3.2023 (från onsdag till lördag). Förhandsröstning ombord på finska fartyg som befinner sig utomlands kan inledas redan onsdagen den 15 mars 2023.

Justitieministeriet ber kommunstyrelsen sända detta brev till centralvalnämnden för kännedom. Brevet finns tillgängligt också på justitieministeriets webbplats www.vaalit.fi.

1 Lagstiftning som tillämpas på riksdagsval

Riksdagsval förrättas enligt vallagen (714/1998). Den gällande vallagen finns tillgänglig i [Finlex](#).

Vallagen har ändrats flera gånger sedan riksdagsvalet 2019, men största delen av ändringarna gäller välfärdsområdesval. Det har gjorts tre ändringar som gäller riksdagsvalet:

- indelningen i valkretsar har ändrats i fråga om fyra kommuner (5 §),
- garnisoner har förordnats till anstaltsröstningsställen (9 och 46 §),

Postiosoite
Postadress

Justitieministeriet
PB 25
FI-00023 Statsrådet
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Södra Esplanaden 10
00130 Helsingfors
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

- tiden för när räkningen av förhandsröster får inledas har tidigare lagts från klockan 12 till klockan 10 (86 §).

2 Valkretsindelning

För riksdagsval indelas landet i valkretsar enligt 5 § i vallagen. Efter riksdagsvalet 2019 har följande ändringar gjorts i valkretsindelningen:

- Heinävesi och Jorois har överförts från Sydöstra Finlands valkrets till Savolax-Karelens valkrets,
- Itis har överförts från Sydöstra Finlands valkrets till Tavastlands valkrets och
- Kuhmois har överförts från Mellersta Finlands valkrets till Birkalands valkrets.

Dessa kommuner bör beakta att valuppgifterna i samband med det kommande riksdagsvalet (bl.a. inlämnande av godkända valkuvert och röstsedlar på valdagen) ska skötas med en ny valkrets nämnd.

3 Arbetsfördelningen mellan valmyndigheterna vid riksdagsval

Vid riksdagsval är arbetsfördelningen mellan de olika valmyndigheterna i huvuddrag enligt följande:

Valkrets nämnden:

- behandling av kandidatansökningarna, fastställande av kandidatuppställningen samt sammanställning av kandidatlistorna och distribution av dem till andra valmyndigheter,
- räkning av förhandsrösterna, kontrollräkning av rösterna på valdagen samt fastställande av valresultatet och utfärdande av fullmakter till de invalda riksdagsledamöterna.

De kommunala valmyndigheterna:

Kommunens centralvalnämnd:

- förberedelser inför förhandsröstningen och röstningen på valdagen,

- tillkännagivande av valet i kommunen,
- granskning av förhandsröstningshandlingarna och brevröstningshandlingarna enligt 63 och 66 g § i vallagen samt inlämnande av godkända valkuvert till valkrets nämnden,
- registrering av uppgifterna om den preliminära rösträkningen på valdagen i resultatuträkningssystemet i valdatasystemet.

Valförrättarna och valbestyrelserna:

- förrättning av förhandsröstningen.

Valnämnderna:

- förrättning av röstningen på valdagen och preliminär rösträkning.

Välfärdsområdesvalnämnderna har inga uppgifter vid riksdagsval.

4 Röstningsställena i riksdagsvalet 2023

4.1 Allmänt

I 14 § 3 mom. i grundlagen föreskrivs att det allmänna ska främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Med stöd av detta är **kommunen skyldig att se till att väljarna har tillräckliga möjligheter att rösta på förhand eller på valdagen.**

När det gäller att säkerställa ett gott valdeltagande i riksdagsvalet är det ytterst viktigt att det finns tillräckligt med förhandsröstningsställena och vallokaler på valdagen.

Kommunen ska i sina valarrangemang se till att röstningsställena är tillgängliga, att det i alla situationer är så tryggt som möjligt för väljarna att rösta och att väljarna också upplever det så. På röstningsställena ska man också kunna sörja för valfunktionärernas säkerhet.

4.2 Bestämmande av de allmänna förhandsröstningsställena

Enligt 9 § i vallagen ska kommunstyrelsen besluta om antalet och placeringen av de allmänna förhandsröstningsställena i kommunen. Det ska finnas åtminstone ett förhandsröstningsställe i varje kommun, om inte något annat följer av särskilda skäl.

Det ska finnas ett tillräckligt antal förhandsröstningsställen på olika håll i kommunen/staden så att väljarna fördelas så jämnt som möjligt mellan olika ställen och det inte uppstår rusning på vissa ställen. På förhandsröstningsstället ska vara möjligt att ordna tillräckligt stort avstånd mellan dem som kommit för att rösta.

Kommunstyrelsen svarar för nödvändiga anskaffningar för förhandsröstningen enligt vad som föreskrivs om kommunala upphandlingar. Om kommunen ordnar förhandsröstningen i någon utomstående aktörs lokaler (till exempel i ett köpcentrum) ska den i detta fall själv ingå ett avtal om användningen av lokalerna direkt med aktören i fråga. Vid bestämmandet av förhandsröstningsställena bör kommunstyrelsen fästa uppmärksamhet vid de anvisningar som ingår i bilaga 1 (punkt 1).

4.3 Bestämmande av röstningsställena på valdagen

Enligt 8 § i vallagen utgör kommunen ett röstningsområde, om det inte är nödvändigt att dela in kommunen i flera röstningsområden. I vallagen ingår inga närmare bestämmelser om röstningsområdenas storlek eller antalet invånare inom dem. Fullmäktige fattar beslut om röstningsområdena.

Vid riksdagsvalet 2023 iakttas den indelning i röstningsområden som träder i kraft den 1 januari 2023. Denna indelning baserar sig på de beslut om röstningsområdena som kommunerna meddelat till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata senast den 31 augusti 2022.¹

Varje röstningsområde ska ha ett röstningsställe på valdagen som fastställts genom beslut av kommunstyrelsen. På valdagen får väljaren rösta endast på det röstningsställe som finns inom det röstningsområde som har antecknats för honom eller henne i röst-rättsregistret. Vid bestämmandet av röstningsställena på valdagen bör kommunerna fästa uppmärksamhet vid de anvisningar som ingår i bilaga 1 (punkt 2).

Under de senaste åren har kommunerna betydligt minskat antalet röstningsområden. Detta har försvagat väljarnas möjligheter att rösta på valdagen. Justitieministeriet rekommenderar att det nuvarande antalet röstningsområden inte utan tvingande skäl minskas. Kommunerna ska tvärtom utreda om det finns möjlighet att öka antalet röst-

¹ Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sände den 20 maj 2022 kommunstyrelserna ett brev med närmare anvisningar om ändringar i indelningen i röstningsområden och anmälan om dem.

ningsområden vid det följande valet. I detta sammanhang bör det också påpekas att användning av rösträttsregistret vid röstningen på valdagen (se s. 12 i detta brev) inte är någon grund för att minska antalet röstningsområden.

4.4 Tidsfristen för beslut om röstningsställena

Kommunstyrelsen ska fatta beslut om de allmänna förhandsröstningsställena och röstningsställena på valdagen i god tid så att de kan registreras i justitieministeriets valdatasystem senast fredagen den 13 januari 2023 före kl. 12.

5 Registrering av uppgifter om röstningsställena och andra uppgifter i valdatasystemet

5.1 Registrering av uppgifterna om röstningsställena

Enligt 9 § 4 mom. i vallagen ska kommunstyrelsen se till att i det register över röstningsställen som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för, (dvs. basdatasystemet i justitieministeriets valdatasystem) på det sätt som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata bestämmer, i fråga om varje allmänt förhandsröstningsställe i kommunen antecknas

- det allmänna förhandsröstningsställets namn, besöksadress, öppethållningsdagar och dagliga öppettider, och
- namnet på och besöksadressen till röstningsstället på valdagen samt
- andra uppgifter som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata bestämmer.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kommer att skicka ett brev med närmare anvisningar om meddelandet av uppgifter via basdatasystemet senare under hösten. Också i VAT-anvisning nr 2b finns närmare anvisningar om detta. Anvisningarna ska läsas omsorgsfullt och iakttas noggrant.

5.2 Registrering av andra uppgifter

Kommunens centralvalnämnd ska dessutom inom samma tidsfrist se till att det i valdatasystemets basdatasystem finns aktuella kontaktuppgifter för centralvalnämnden för riksdagsvalet 2023, att dessa kontrolleras och att det kvitteras i systemet att uppgifterna

har kontrollerats. De kontaktuppgifter som centralvalnämnden meddelat till basdatasystemet skrivs ut på anmälan om rösträtt och används för distributionen av vallängderna.

5.3 Tidsfristen för registrering av uppgifter

Kommunen ska se till att alla ovannämnda uppgifter, dvs. uppgifterna om de allmänna förhandsröstningsställena, uppgifterna om röstningsställena på valdagen och centralvalnämndens kontaktuppgifter (inkl. leveransadressen för vallängden) registreras i valdatasystemets basdatasystem **senast fredagen den 13 januari 2023 kl. 12.**² Dessa uppgifter ska absolut vara korrekta, eftersom de (med undantag av leveransadressen för vallängden) skrivs ut på anmälan om rösträtt och dess bilaga som skickas till väljaren.

Kommunen svarar för att uppgifterna är korrekta.

6 Förrättandet av riksdagsval och pandemiläget

Justitieministeriet uppmanar kommunerna att beakta pandemiläget och att bereda sig på att det eventuellt kan krävas liknande specialarrangemang som vid kommunalvalet 2021 och välfärdsområdesvalet 2022.

Justitieministeriet följer läget kontinuerligt i samarbete med Institutet för hälsa och välfärd (THL) och underrättar kommunerna om behövliga arrangemang i samband med förberedelserna inför riksdagsvalet. Vid behov ger ministeriet och Institutet för hälsa och välfärd kommunerna särskilda anvisningar om tryggheten av hälsosäkerheten på samma sätt som vid kommunalvalet och välfärdsområdesvalet.

Bestämmelserna i vallagen ger goda förutsättningar för att utnyttja flexibla lösningar så att valet kan förrättas på ett tillförlitligt och tryggt sätt också i exceptionella förhållanden.

Kommunen ska i varje fall se till att

- a) det finns tillräckligt många röstningsställen,

² Röstningsställen vid valet är enligt 9 § i vallagen de allmänna förhandsröstningsställen i hemlandet och röstningsställen på valdagen som före utgången av den 51 dagen före valdagen har antecknats i registret över röstningsställen. I praktiken måste den sista registreringsdagen dock vara tidigare, i detta fall den 13 januari 2023, eftersom den anmälan om rösträtt som skickas till var och en röstberättigad bifogas en förteckning över de förhandsröstningsställen som finns inom dennes valkrets samt deras adresser och öppettider. Tillräcklig tid måste reserveras för att skriva ut, kontrollera och trycka dessa förteckningar.

- b) röstningsställena finns i lokaler där både väljarna och valfunktionärerna kan hålla tillräckliga avstånd. Kommunen kan också överväga att placera ett allmänt förhandsröstningsställe och/eller en vallokal på valdagen utomhus (t.ex. i en container eller ett tält på gården eller genom att ordna möjlighet till drive-in-röstning). Vid valet av röstningsställen är det bra att vara beredd på att en del av röstningarna måste tas emot utomhus om pandemiläget plötsligt försämras.
- c) förhandsröstningsställets öppettider är så omfattande som möjligt med beaktande av de lokala förhållandena (maximitiderna enligt vallagen är vardagar kl. 8–20 och under veckosluten kl. 9–18).
- d) det rekryteras tillräckligt med valförrättare till de allmänna förhandsröstningsställena i hemlandet och för hemmaröstning. Valnämnden är beslutför med tre medlemmar, men det är bra att vara beredd på att röstningen på valdagen ska förrättas så att alla fem medlemmar och minst en ersättare är närvarande. Vid behov kan fler än en valbestyrelse utses. Det är också skäl att rekrytera tillräckligt med ersättare för alla valfunktionärsuppgifter, bland annat med tanke på eventuella sjukdomsfall. Det är också bra att i god tid före valet se till att valfunktionärerna har god vaccinations-skydd.
- e) god hand- och hosthygien iakttas på röstningsställena. Kommunen ska förbereda sig på att se till att det finns handsprit och/eller möjlighet till handtvätt på röstningsställen. Vid behov ger justitieministeriet också andra anvisningar om tryggheten av hälsosäkerheten på förhandsröstningsstället, t.ex. om eventuell skyddsutrustning för valfunktionärer och användning av mellanväggar i plast (plexiskydd).
- f) även granskningen av förhandsröstningshandlingarna och andra valuppgifter kan utföras i tillräckligt öppna lokaler och med iakttagande av ovan nämnda hälsosäkerhetsprinciper.

7 Om kommunala valmyndigheters behörighet och jäv vid val

Bestämmelserna om valmyndigheternas behörighet och jäv vid riksdagsval är sammanfattat enligt följande:

7.1 Kommunens centralvalnämnd

Den kommunala centralvalnämnden i riksdagsvalet 2023 är den centralvalnämnd som det fullmäktige som valdes 2021 har tillsatt.

Valbarhet: Medlemmarna och ersättarna ska vara valbara till kommunens förtroendeuppdrag i enlighet med kommunallagen. Därtill ska både medlemmarna och ersättarna i mån av möjlighet företräda de grupper av röstande som vid föregående kommunalval ställt upp kandidater i kommunen.

Jävsgrunder: I fråga om jäv för medlemmarna och deras ersättare gäller vad som föreskrivs i 27–30 § i förvaltningslagen. Eftersom centralvalnämnden inte har hand om kandidatuppställningen eller rösträkningen vid riksdagsval, torde jävssituationer i praktiken vara sällsynta.

7.2 Valnämnd

Valbarhet: Medlemmarna och ersättarna ska vara valbara till kommunens förtroendeuppdrag i enlighet med kommunallagen. Därtill ska såväl medlemmarna som deras ersättare i den utsträckning det är möjligt företräda de partier som vid föregående riksdagsval (2019) ställt upp kandidater i den valkrets till vilken kommunen hör. En kandidat i valet får inte vara medlem eller ersättare. Justitieministeriet fäster kommunernas uppmärksamhet vid att formuleringen ”i mån av möjlighet” i 15 § 2 mom. i vallagen kan tillämpas också så att om partierna trots en begäran till dem inte utser tillräckligt många kandidater till valnämnderna, kan också andra personer som är valbara till förtroendeuppdrag i kommunen utses till medlemmar.

Jävsgrunder: Förvaltningslagens reglering av jäv tillämpas inte på valnämnden. Detta betyder att den som utsetts till medlem eller ersättare kan delta i alla valnämndens uppgifter med ett undantag: en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte vara ett sådant valbiträde som avses i 73 § 2 mom. i vallagen.

Övrigt: Kommunen bör upprätthålla motivationen att ta emot uppgiften som valnämndsmedlem t.ex. genom att säkerställa att det arvode som betalas för uppgiften motsvarar uppgiftens svårighetsgrad. Medlemmarna och ersättarna i valnämnden, speciellt den som utses till ordförande, ska ha tillräcklig kompetens att sköta uppgiften och tillräckligt med tid att sätta sig in i den.

7.3 Valbestyrelse

Valbarhet: Medlemmarna och ersättarna ska vara valbara till kommunens förtroendeuppdrag i enlighet med kommunallagen. Därtill ska såväl medlemmarna som deras er-

sättare i den utsträckning det är möjligt företräda de partier som vid föregående riksdagsval (2019) ställt upp kandidater i den valkrets till vilken kommunen hör. En kandidat i valet eller dennes make, barn, syskon eller förälder får inte vara medlem eller ersättare. Justitieministeriet fäster kommunernas uppmärksamhet vid att formuleringen ”i mån av möjlighet” i 15 § 2 mom. i vallagen kan tillämpas också så att om partierna trots en begäran till dem inte utser tillräckligt många kandidater till valbestyrelserna, kan också andra personer som är valbara till förtroendeuppdrag i kommunen utses till medlemmar.

Jävsgrunder: Förvaltningslagens reglering av jäv tillämpas inte på valbestyrelsen. Detta betyder att den som utsetts till medlem eller ersättare kan sköta alla valbestyrelsens uppgifter.

Övrigt: Kommunen bör upprätthålla motivationen att ta emot uppgiften som valbestyrelsemedlem t.ex. genom att säkerställa att det arvode som betalas för uppgiften motsvarar uppgiftens svårighetsgrad. Medlemmarna och ersättarna i valbestyrelsen, speciellt den som utses till ordförande, ska ha tillräcklig kompetens att sköta uppgiften och tillräckligt med tid att sätta sig in i den.

7.4 Valförrättare vid ett allmänt förhandsröstningsställe och hemmaröstning

Valbarhet: En person som är omyndig (dvs. en person som inte har fyllt 18 år eller som förklarats omyndig) eller en kandidat i valet eller en kandidats make, barn, syskon eller förälder får inte vara valförrättare.

Jävsgrunder: Förvaltningslagens reglering av jäv tillämpas inte på valförrättare. Detta betyder att den som utsetts till valförrättare kan sköta alla valförrättarens uppgifter.

Övrigt: Kommunen bör upprätthålla motivationen att ta emot uppgiften som valförrättare t.ex. genom att säkerställa att den ersättning som betalas för uppgiften motsvarar uppgiftens svårighetsgrad. Den som utses till valförrättare ska ha tillräcklig kompetens att sköta uppgiften och tillräckligt med tid att sätta sig in i den.

7.5 Valbiträde i en vallokal på valdagen

Valbarhet: En person som är omyndig (dvs. en person som inte har fyllt 18 år eller som förklarats omyndig) eller en kandidat eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar kan inte vara valbiträde.

Jävsgrunder: Valbträdet har bara en uppgift, dvs. att biträda väljaren. Bestämmelserna om behörighet tryggar på ett tillräckligt sätt att valbträdet kan biträda alla väljare som behöver hjälp.

8 Användning av valdatasystemet

8.1 Allmänt

I riksdagsvalet 2023 använder alla kommuner följande delsystem i valdatasystemet:

- 1) basdatasystemet (används av centralvalnämnden),
- 2) rösträttsdatasystemet (används av valförrättarna vid förhandsröstningen samt av centralvalnämnden för s.k. "efterregistreringar"),
- 3) resultatuträkningssystemet (används av centralvalnämnden för den preliminära röst-räkningen).

Kommunerna har också möjlighet att använda vissa delsystem i valdatasystemet enligt följande:

- 4) rösträttsdatasystemet vid röstningen på valdagen ("e-vallängden", valnämnden),
- 5) mobil rösträttsförfrågan i rösträttsdatasystemet (valförrättaren, valbestyrelsen, valnämnden),
- 6) resultatuträkningssystemet ("direkt registrering"; valnämnden vid den preliminära rösträkningen),
- 7) elektroniskt valprotokoll (valnämnden).

Användningen av valdatasystemet administreras av Rättsregistercentralen. Systemets huvudanvändare och valstödet (vaalituki@om.fi) ger närmare anvisningar om användningen av systemet. Leverantören av driftstjänster är fortsättningsvis TietoEVERY Abp.

Behörighetskontrollen i valdatasystemet bygger på stark autentisering, vilket innebär att varje användare måste ha till sitt förfogande antingen ett chipförsett elektroniskt id-kort (certifikatkort), personliga nätbankskoder³ eller ett certifikat som anslutits till mobiltelefonens SIM-kort (mobilcertifikat).

Alla delsystem används i huvudsak på samma sätt som vid tidigare val.

³Bankerna har slutat bevilja nätbankskoder som inte är bundna till ett konto (s.k. prepaid-koder).

Produktionsanvändningen av valdatasystemet inleds den 2 januari 2023 då basdatasystemet öppnas för centralvalnämndernas bruk. **Valstödet ger närmare anvisningar om användningen och tidsplanen för användningen av valdatasystemet senare. Valstödet skickar också vissa påminnelser som gäller användningen.**

Generalrepetitionerna ordnas enligt följande:

- generalrepetition inför förhandsröstningen tisdagen den 7 mars 2023 och
- generalrepetition inför resultatuträkningen och i användning av e-vallängden torsdagen den 9 mars 2023.

I det följande informeras ytterligare om de delsystem som kommunerna använder frivilligt.

8.2 Användning av rösträttsdatasystemet på valdagen

Sedan riksdagsvalet 2011 har många kommuner använt rösträttsdatasystemet ("e-vallängden") vid röstningen på valdagen. Vid välfärdsområdesvalet 2022 användes det i 156 kommuner inom 708 röstningsområden.

Den elektroniska vallängden kan användas i stället för eller vid sidan om pappersvallängden. Vart och ett röstningsområde måste dock också ha en pappersvallängd.

Användningen av e-vallängden vid röstningen på valdagen fortsätter på följande sätt vid riksdagsvalet 2023:

- Kommunerna som använde systemet vid valen som förrättades under åren 2011–2022: Systemet kan användas inom de röstningsområden som kommunen bestämmer. Kommunen bör dock i god tid före valet anmäla dessa röstningsområden till valstödet genom att anteckna dem i valdatasystemet.
- Andra kommuner: Kommunerna kan anmäla till valstödet om de är intresserade av att använda systemet inom ett röstningsområde. Valstödet bedömer om det med beaktande av valdatasystemets hela användning är lämpligt att kommunen i fråga deltar i användningen.

Justitieministeriet och valstödet kan begränsa antalet röstningsområden som deltar i användningen. Kommunen kan också återkalla sin anmälan, om det t.ex. uppstår tekniska problem.

Det bör dock framhävas att **användningen av rösträttsregistret vid röstningen på valdagen, både vid det kommande riksdagsvalet och i framtiden, är frivilligt**. Kommunerna har även i fortsättningen möjlighet att använda pappersvallängder. Eventuell användning av rösträttsregistret vid röstningen på valdagen (se s. 5 i detta brev) är således inte någon grund för att minska antalet röstningsområden.

8.3 Användning av resultatuträkningssystemet i röstningsområdena för att mata in resultatet av den preliminära rösträkningen

Sedan 2014 har många kommuner registrerat resultaten av den preliminära rösträkningen i resultatuträkningssystemet direkt i röstningsområdena. Vid välfärdsområdesvalet 2022 registrerades resultaten direkt i resultatuträkningssystemet i 110 kommuner inom 567 röstningsområden.

Kommunerna som redan tidigare registrerat resultaten direkt i resultatuträkningssystemet kan meddela valstödet att de vill tillämpa samma förfarande i riksdagsvalet genom att anteckna detta i valdatasystemet. Även andra kommuner har möjlighet att anmäla till valstödet om de är intresserade av att ta i bruk detta förfarande. Avsikten är dock att förfarandet tas i bruk stegvis. Därför kan andra kommuner ta i bruk förfarandet högst inom ett röstningsområde. På samma sätt som i fråga om användningen av den elektroniska vallängden kan justitieministeriet och valstödet begränsa antalet röstningsområden som deltar i användningen och kommunerna har också möjlighet återkalla sin anmälan.

Röstningsområdena som tar i bruk förfarandet ska som reservsystem använda det traditionella förfarandet, där resultatuppgifterna meddelas till kommunens informationscentral.

8.4 Mobil rösträttsförfrågan

Vid riksdagsvalet fortsätts användningen av den funktion i rösträttsregistret som togs i bruk 2021, där valförrättarna, valbestyrelserna och valnämnderna med en mobil enhet kan göra rösträttsförfrågningar, dvs. utreda i vilken kommun den som röstar vid en anstalt har antecknats som röstberättigad. På detta sätt kan folkbrevet för förhandsröstningen alltid riktas till rätt kommun.

Alla kommuner kan ta i bruk funktionen för mobil rösträttsförfrågan.

8.5 Elektroniskt valprotokoll

Användningen av det elektroniska valprotokollet fortsätts i riksdagsvalet. Vid välfärdsområdesvalet användes det av 266 valnämnder i 48 kommuner.

Alla kommuner kan använda det elektroniska valprotokollet. Om kommunen vill använda funktionen, ska detta anmälas till valstödet genom en anteckning i basdatasystemet.

9 Valmaterial och valanvisningar

Justitieministeriets elektroniska tjänst för beställning av valmaterial öppnas måndagen den 28 november 2022. Leverantörer för beställningssystemet är fortsättningsvis Puna-Musta Media Oyj.

Centralvalnämnderna ska senast den 23 december 2022 före kl. 12 anteckna sitt behov av valmaterial i tjänsten. Justitieministeriet skickar närmare anvisningar om användningen av tjänsten senare.

Distributionen av valmaterialet inleds den 27 januari 2023.

Valanvisningarna och VAT-anvisningarna distribueras till centralvalnämnderna från och med den 2 januari 2023. VAT-anvisningarna nr. 1 och 2b sänds till kommunerna dock redan från och med den 18 november 2022.

Justitieministeriet skickar en separat e-postförfrågning om behovet av nya valurnor och återanvändning av gamla urnor under hösten 2022.

Centralvalnämnden ska också i god tid före valet kontrollera att röstningsbåsen och valstämplarna är användbara.

10 Valutbildning

10.1 Justitieministeriets utbildning

Justitieministeriets valutbildning inför riksdagsvalet 2023 sker som webbutbildning. Ministeriet ger ut en utbildningsvideohelhet som alla kommuner kan se på nätet i januari 2023. Avsikten är att varje kommun ska gå igenom och genomföra valutbildningen på egen hand vid önskad tidpunkt.

Dessutom ordnar ministeriet tvåspråkiga valutbildningskliniker på webben där kommunerna kan ställa frågor om valutbildningshelheten och valanvisningarna.

Valstödet skickar länkarna till valutbildningshelheten och utbildningsklinikerna till kommunerna. Närmare tidpunkter för klinikerna samt andra behövliga anvisningar meddelas separat.

I utbildningen behandlas de ärenden som tas upp i valanvisningarna och VAT-anvisningarna, dvs.

- den kommunala centralvalnämndens uppgifter
- ordnandet av förhandsröstningen
- ordnandet av röstningen på valdagen
- användning av valdatasystemet, bl.a.:
 - användningen av rösträttsdatasystemet på de allmänna förhandsröstningsställena
 - användningen av rösträttsdatasystemet vid centralvalnämnden ("efterregistreringar")
 - användningen av rösträttsdatasystemet ("e-vallängden"), registrering av röster direkt på röstningsstället och användningen av det elektroniska valprotokollet hos valnämnden,
 - användningen av resultatuträkningssystemet vid centralvalnämnden (preliminärräkning).

10.2 Kommunens egen utbildning

Den kommunala centralvalnämnden ska utbilda, handleda och råda kommunens övriga valmyndigheter (valnämnderna, valbestyrelserna samt valförrättarna på de allmänna förhandsröstningsställena och vid hemmaröstningen) så att dessa klarar av de uppgifter som hör till dem. Centralvalnämnden kan som utbildningsmaterial använda till exempel justitieministeriets webbutbildning, valanvisningarna och VAT-anvisningarna.

Valdatasystemets testmiljö, som kommunerna kan använda för att testa användningen av de olika delsystemen, öppnas senare enligt vad valstödet meddelar.

11 Engångsersättningen till kommunerna

I enlighet med 188 § i vallagen betalar justitieministeriet som engångsersättning till kommunen ett belopp som ministeriet fastställer för varje kommuninvånare som har rösträtt i riksdagsvalet. Ersättningarna avses att betalas till kommunen före slutet av juni 2023. Ersättningens belopp fastställs senare.

12 Justitieministeriets och valstödet kommunikation med centralvalnämnderna

Under beredningen och förrättandet av riksdagsvalet kommer justitieministeriet och valstödet att skicka information till centralvalnämnderna främst per e-post. Därför är det skäl att centralvalnämnden redan i detta skede kontrollerar att den har en fungerande e-postadress. Eventuella ändringar i e-postadresserna ska registreras i basdatasystemet. Centralvalnämndernas kontaktuppgifter vid välfärdsområdesvalet 2022 finns på vaalit.fi.

13 Ytterligare information

Närmare information om frågor som gäller val:

- www.vaalit.fi, vaalit@gov.fi
- Arto Jääskeläinen, valdirektör, tfn 02951 50128, fornamn.i.efternamn@gov.fi
- Heini Huotarinen, konsultativ tjänsteman, tfn 02951 50127,
- Laura Nurminen, specialsakkunnig, tfn 02951 50008,
- Elina Siljamäki, specialsakkunnig, tfn 02951 50248
- Terttu Tuomi, administrativ medarbetare, tfn 02951 50206,
- Närmare upplysningar i frågor som gäller valdatasystemet (VAT): **valstödet** vid Rättsregistercentralen, tfn 02956 65610, e-postadress vaalituki@om.fi.

Justitieministeriets e-postadresser: fornamn.efternamn@gov.fi.

Ytterligare information om frågor som gäller indelningen i röstningsområden och röstningsställena ges av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, tfn 0295 535530, e-post: vrk.vaalit@dvv.fi.

Valdirektör

Arto Jääskeläinen

Specialsakkunnig

Laura Nurminen

Bilagor: 1) Bestämmande av röstningsställena och ordnande av röstningen
2) Sammanfattad tidtabell för riksdagsvalet 2023

För kännedom: Utrikesministeriet

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata
Finlands Kommunförbund

BILAGA 1: Bestämmande av röstningsställena och ordnande av röstningen

1 De allmänna förhandsröstningsställena

Vid bestämmandet av de allmänna förhandsröstningsställena bör kommunstyrelsen fästa uppmärksamhet vid det följande:

Det måste finnas tillräckligt många förhandsröstningsställen

Kommunen måste absolut se till att det i kommunen finns tillräckligt många allmänna förhandsröstningsställen i förhållande till antalet röstberättigade invånare i kommunen och röstberättigade i andra kommuner som utträttar sina ärenden i kommunen så att väljarna kan rösta på förhand utan något större besvär och utan att det skulle ta en onödigt lång tid.

Ett tillräckligt antal förhandsröstningsställen kan också i en eventuell epidemisituation bidra till att väljarna fördelas jämnare på olika ställen och att det inte uppstår rusning.

Var bör förhandsröstningsstället ligga?

Förhandsröstning bör ordnas på en plats som är lätt att hitta och som väljarna gärna kommer till. Förhandsröstningen kan ordnas t.ex. på en sådan plats som medborgarna också annars ofta besöker. Det ska dock ses till att även de som bor utanför tätorten har goda möjligheter att rösta på förhand.

Förhandsröstningsstället bör dessutom vara så neutralt som möjligt beträffande ideologiska och ekonomiska sammankopplingar för att trygga att de flesta av väljarna gärna kommer till platsen.

I de senaste valen har man fått bra erfarenheter av bl.a.

- kommunhus och andra kommunala ämbetsverk,
- bibliotek,
- olika affärs- och köpcentrum,
- läroanstalter,
- kommunens servicecenter och samservicekontor samt

- ambulerande röstningsställen dvs. röstningsbussar och förbindelsefartyg och motsvarande.

Vid kommunalvalet 2021 hade man i många kommuner ordnat möjlighet att rösta utomhus t.ex. i ett tält, en container eller i en drive-in-punkt, varvid stället i princip kunde finnas var som helst, förutsatt att den hade en adress på basis av vilken väljarna hittade det.

Förhandsröstning måste ordnas på en plats som alla röstberättigade har tillträde till. Därför kan förhandsröstning inte ordnas t.ex. på ett garnisonsområde.

Förhandsröstningsställets tillgänglighet

Uppmärksamhet bör fästas vid att rörelsehindrade har goda möjligheter att rösta på förhand. Parkeringsplats för funktionshindrades forskaffningsmedel bör i mån av möjlighet reserveras i omedelbar närhet av röstningsstället och hjälp ordnas för funktionshindrade både på röstningsstället och utanför det. Eventuella trösklar och trappor på röstningsstället ska t.ex. förses med ramp så att de som använder eldriven rullstol eller rollator kommer till röstningsplatsen utan svårigheter. Med tanke på rullstolsburna bör det dessutom finnas ett röstningsbås i vilket man ryms med rullstol eller ett fristående skrivunderlägg med skärm så att väljaren kan fylla i sin röstsedel i skydd för andras blickar. De brister i förhandsröstningsställets tillgänglighet som eventuellt upptäckts vid tidigare val ska åtgärdas före valet.

Ordningen på förhandsröstningsställen och förbudet mot valreklam

Det ska ses till att förhandsröstningsstället har sådana lokaler och ligger på ett sådant ställe att det lämpar sig för förhandsröstning också med tanke på ordningen på röstningsstället. I 56 § 1 mom. i vallagen föreskrivs om ordningen på förhandsröstningsställen och i samband med detta om det s.k. förbudet mot valreklam. Av praktiska skäl kan förbudet mot valreklam på vissa förhandsröstningsställen omfatta ett mer begränsat område än i fråga om ett röstningsställe på valdagen. Om förhandsröstningsstället finns t.ex. i ett köpcentrum ska kommunens centralvalnämnd vid behov på förhand kontakta köpcentrets ledning för att säkerställa att förhandsröstningen på ett behörigt sätt beaktas i centrets övriga verksamhet. I fråga om omfattningen av förbudet mot valreklam kan det i detta fall anses som minimikrav att valkampanjer och valreklam inte syns till eller hörs på förhandsröstningsstället eller vid ingången till förhandsröstningsstället.

Tillräckligt med utrymme och tillräckligt många valförrättare

Förhandsröstningsstället bör vara tillräckligt stort så att röstningen kan förrättas smidigt och tillförlitligt, dvs. med bevarande av valhemligheten, valfriheten och valfriden (56 § 2 mom. i vallagen). En viktig aspekt är också säkerheten: det ska vara tryggt för väljarna att rösta på och för valförrättarna att sköta sina uppgifter.

I förhandsröstningsutrymmet ska kunna placeras ett tillräckligt antal punkter för kontroll av identiteten, givande av röstsedlar och mottagning av röstningar. Utrymmet ska dimensioneras och ordnas så att det uppstår så lite rusning och köer som möjligt.

Rusning beror ofta på att det i förhandsröstningslokalen inte finns plats för tillräckligt många röstningsbås eller punkter för mottagning av röstningar och/eller på att det inte finns tillräckligt många valförrättare vid mottagningspunkten. Det är ju i allmänhet inte själva röstningen som tar tid utan just mottagandet av röstningen (dvs. när valförrättaren stämplar röstsedeln, röstsedeln innesluts i valkuvertet, följebrevet fylls i och undertecknas, valkuvertet och följebrevet innesluts i ytterkuvertet samt en anteckning om att väljaren har röstat görs i rösträtsregistret). Därför bör kommunerna se till att det finns tillräckligt med mottagningspunkter. I praktiken betyder detta att det ska finnas tillräckligt med personal och att förhandsröstningen ordnas i ett tillräckligt stort utrymme så att röstningen ur väljarens synpunkt går så snabbt och smidigt som möjligt.

Brandsäkerheten

Förhandsröstningsstället ska placeras i byggnaden så att utrymningsvägarna hålls oblockerade. Skyltarna för utrymningsvägarna får inte täckas. Det är skäl att vid behov på förhand säkerställa hos den regionala räddningsmyndigheten att arrangemangen har skötts korrekt.

Dagarna och tiderna då förhandsröstningsstället är öppet

Enligt 47 § i vallagen ska ett allmänt förhandsröstningsställe i hemlandet vara öppet för förhandsröstning under alla dagar som infaller under förhandsröstningsperioden, om inte något annat av särskilda skäl bestäms genom beslut av kommunstyrelsen. Ett sådant särskilt skäl är i praktiken enbart det att antalet förhandsröstande i en del av kommunen eller i en tätort uppskattas vara litet. I varje kommun ska det dock finnas minst ett förhandsröstningsställe som är öppet under alla dagar som infaller under förhands-

röstningsperioden. Förutom detta förhandsröstningsställe kan det i olika delar av kommunen finnas andra förhandsröstningsställen, som är öppna under en kortare tid än sju dagar.

Enligt 48 § i vallagen beslutar kommunstyrelsen också de dagliga öppettiderna. Förhandsröstningsstället får dock inte vara öppet vardagar före klockan 8 eller efter klockan 20 eller lördagar och söndagar före klockan 9 eller efter klockan 18. Enligt tidigare erfarenhet lönar det sig att hålla förhandsröstningsstället öppet till klockan 20 minst under de två sista dagarna under förhandsröstningsperioden.

I de senaste valen har man i landsbygden strävat efter att trygga möjligheterna att rösta så att det utöver förhandsröstningsstället i kyrkbyn har funnits allmänna förhandsröstningsställen även i de mindre byarna. Dessa röstningsställen har varit öppna under en kortare tid på samma sätt som t.ex. ett ambulerande förhandsröstningsställe. Till exempel i en kommun fanns det i det senaste valet utöver det allmänna förhandsröstningsstället i kyrkbyn totalt åtta andra allmänna förhandsröstningsställen, som hade en kortare öppettid.

Det är bra att hålla förhandsröstningsställenas öppettidgar och -tider så omfattande som möjligt. Detta bidrar till att väljarna kan rösta vid olika tidpunkter så att man kan undvika rusning och det blir lättare att sörja för säkerhetsavstånden.

Använd helst samma förhandsröstningsställen från val till val

Förhandsröstningen bör i mån av möjlighet ordnas på samma ställe från val till val, eftersom väljarna på detta sätt lättare vet var de kan rösta på förhand. Att sluta använda ett visst ställe, att flytta stället eller att ändra på öppettiderna utan några särskilda skäl kan orsaka ovisshet bland väljarna. Om ändringar görs, måste det informeras effektivt om dem.

Tillräckligt med information och anvisningar

Kommunen ska aktivt informera kommuninvånarna om var kommunens förhandsröstningsställen finns samt om deras öppettider. I praktiken kan denna information ges bl.a. med hjälp av kungörelser, utomhusreklam, tidningsannonser, tidningsartiklar, informationsblad som skickas till alla hushåll osv. Till lokala tidningar och lokalradion bör skickas en förteckning över de allmänna förhandsröstningsställena och deras öppettider.

På samma sätt som tidigare bifogas det till anmälan om rösträtt som skickas till väljarna en förteckning över de allmänna förhandsröstningsställena inom väljarens valkrets.

Vägen till förhandsröstningsstället ska märkas tydligt, t.ex. med vägvisare och skyltar.

Ordnandet av förhandsröstningen i ett ambulerande förhandsröstningsställe

Förhandsröstningen i ett ambulerande förhandsröstningsställe kan ordnas t.ex. på följande sätt: det ordnas ett röstningsutrymme i en buss eller motsvarande fordon, det fastslås en daglig rutt och tidtabell för bussen, det informeras aktivt om var och när bussen stannar och därefter genomförs planen och förrättas röstningen. Adressen till var och en plats där bussen stannar och de tider då den stannar ska registreras i valdatasystemets register över röstningsställen. Det är viktigt att kommunen informerar om var det ambulerande förhandsröstningsstället stannar, eftersom detta inte anges skilt i förteckningen som skickas till väljarna med anmälan om rösträtt.

Förhandsröstningsställe utomhus

Det är också möjligt att placera förhandsröstningsstället utomhus på den angivna adressen (t.ex. i ett tält, en container eller möjlighet till drive-in-röstning), om alla krav enligt vallagen kan uppfyllas. Särtskild uppmärksamhet bör fästas vid att valhemligheten kan bevaras.

2 Röstningsställena på valdagen

Vid bestämmandet av röstningsställena på valdagen bör kommunen fästa uppmärksamhet vid det följande:

- Röstningsstället ska i regel ligga inom röstningsområdet, men kan av särskilda skäl förläggas utanför röstningsområdet eller även utanför kommunen, om detta inte bereder väljarna oskälig olägenhet.
- I sitt avgörande den 3 mars 1999 (dnr 2009/4/96) ansåg justitieombudsmannen att då man bedömer hur lämpligt ett utrymme som används som röstningsställe är, ska som en synvinkel beaktas även lokalens ideologiska natur och användningsändamål. Med tanke på medborgarnas likvärdighet och den offentliga makens neutralitet ska enligt justitieombudsmannen strävan vara, att vallokalerna är så neutrala som möjligt, dvs. fria från ideologiska kopplingar. Riksdagens biträdande justitieombudsman konstaterade i sitt avgörande den 30 oktober 2013 (dnr 4607/4/12) att förverkligandet av demokratin förutsätter att väljarna kan utöva sin rösträtt på ett ställe som är så neutralt som möjligt. Det viktigaste är dock inte vem som äger utrymmet. Vid bedömningen av lämpligheten ska mer uppmärksamhet fästas vid dess användningsändamål och utrustning.
- Förutom det egentliga valrummet ska röstningsstället inrymma ett väntrum. Om inget separat väntrum står till förfogande, ska en särskild plats bredvid valrummet avskiljas på lämpligt sätt så att väljarna därifrån kan komma direkt in i valrummet. Detta ställe ska kunna stängas så att inga andra än de väljare som kommit till stället före klockan 20 kan komma in.
- När det gäller röstningsställets tillgänglighet, ordningen på röstningsstället, vägledning till stället och annat hänvisas till vad som sägs ovan om de allmänna förhandsröstningsställena.

BILAGA 2: Sammanfattad tidtabell för riksdagsvalet 2023

Oktober 2022	
2.10.	Kampanjtiden enligt lagen om kandidaters valfinansiering inleds
November 2022	
10.11.	Statsrådets förordning om fördelning av riksdagsmandaten mellan valkretsarna (utgående från uppgifterna i BDS 31.10)
fr.o.m. 18.11	VAT-anvisningarna 1 och 2b sänds till kommunerna
28.11. (före 30.11)	Tjänsten för beställning av valmaterial öppnas för kommunerna Kommunens eventuella meddelande till justitieministeriet om det behövliga antalet valurnor
December 2022	
23.12 före kl. 12	Kommunen kvitterar sin beställning till tjänsten för beställning av valmaterial
Januari 2023	
2.1.	Tjänsten för beställning av brevröstningshandlingar öppnas
2.1.	Basdatasystemet öppnas för produktionsanvändning
fr.o.m. 2.1.	Resten av VAT-anvisningarna och valanvisningarna skickas till kommunerna
13.1. före kl. 12	Kommunerna kvitterar uppgifterna om förhandsröstningsställena och andra uppgifter i basdatasystemet
Fr.o.m. 27.1	Beställt valmaterial sänds till kommunerna
Februari 2023	
10.2. kl. 24	Uppgifterna till rösträttsregistret plockas ur BDS
Senast 15.2	Upprättande av rösträttsregistret
21.2 före kl. 16	Kandidatansökningarna ska lämnas in till valkrets nämnden
Mars 2023	
2.3.	Valkrets nämnden utarbetar en sammanställning av kandidatlistorna (korrig. 11.10.2022)
7.3.	Generalrepetition (förhandsröstning)
9.3.	Generalrepetition (rösträkning och elektronisk vallängd)
9.3.	Rösträttsanmälan ska senast lämnas till posten

21.3. kl. 12	Rösträttsregistret vinner laga kraft
21.3. före kl. 16	Anmälan om hemmaröstningen ska lämnas in senast
22.3.2023	Förhandsröstning inleds i Finland och utomlands
25.3.	Förhandsröstning avslutas utomlands
28.3	Förhandsröstning avslutas i Finland
31.3. kl. 19	Centralvalnämndens sammanträde (kontroll av förhandsröstningar och brevröstningar)
April 2023	
2.4. kl. 9-20	Röstning på valdagen
2.4. tidigast fr.o.m. kl. 10	Valkrets-nämndens sammanträde (räkning av förhandsröster)
3.4.	Valkrets-nämndens sammanträde (kontrollräkning)
5.4.	Valkrets-nämndens sammanträde (fastställande av valresultatet och uppgörande av fullmakter för de invalda)
11.4	Riksdagen inleder sin konstituering